

ГОРАН БЕЈАТОВИЋ
Осигурање Дунав
Нови Сад
САЊА МАКСИМОВИЋ*
„MDD GROUP“
Каћ

УДК 347.73:343.2(316.624)
Монографска студија
Примљен: 14.12.2016
Одобрен: 18.01.2017
Страна: 199-210

ПРАЊЕ НОВЦА КАО ДЕРИВАТИВАН ОБЛИК КРИМИНАЛИТЕТА

Сажетак: У раду се излаже систем превенције прања новца и финансирања тероризма. Дефинишу се основни појмови, анализирају начела и основе међународних прописа. Инфилтрација прљавог новца озбиљан је проблем за националне економије. Куповина деоница, некретнина, оснивање “прљавих инвестиционих фондова” и коришћење банкарским системом за депоновање таквих средстава опасност је за кредибилитет целе земље, а посебно за сигурност финансијског и банкарског система. Перачи непрестано проналазе нове начине, користе се новим, нефинансијским каналима и проширују деловање на некретнине, уметнине и осигурање. Стога је потребно и даље пратити европска решења и препоруке, тежити даљем побољшању закона и модернизацији система те донети нове прописе усклађене са међународним стандардима, посебно са смерницама 2005/60 ЕЗ, 2006/70 ЕЗ, 2015/849 ЕЗ.

Кључне речи: прање новца, финансирање тероризма, превенција, усклађивање са међународним стандардима, спровођење мера дубинске анализе, обавештавање о сумњивим трансакцијама

Увод

Прање новца је процес којим се жели прикрити траг правог извора незаконито стеченог новца, при чему се искориштава финансијски, и све чешће и нефинансијски сектор и струке. Складно дефиницији Смернице 2005/60 ЕЗ, тај процес обухвата прикривање праве природе и извора новца, претварање и пренос имовине у смислу прикривања њеног противзаконитог порекла односно набавку, поседовање или употребу имовине произишле из казненог дела односно саучесништво, повезаност, покушај помагања, подстицања те омогућавање извршења било које од наведених радњи. Прљавим се новцем сматра сваки новац који је стечен казним делом и сва имовина која произилази из тог новца. То значи да прање новца без претходне криминалне активности не постоји.¹

* sanja.m03@gmail.com

¹ Лабудовић – Станковић Јасмина. Прање новца са освртом на осигурање. Европска ревија за право осигурања, 2013. вол. 12. Бр. 3. стр. 54.

Прање новца је процес прикривања илегалних извора прихода остварених путем кривичних радњи, у циљу укључивања тих прихода у токове легитимног финансијског пословања. Питање прања новца је интегрално повезано са проблемима корупције, организованог криминала, финансијске преваре, шверца и других кривичних дела усмерених на остваривање профита. Овај проблем узрокује озбиљне последице уколико се не решава на адекватан начин. Способност криминалаца да прикупе и ставе у легалне токове добит може довести до подривања демократских институција и злоупотребе економских система. Илегално стечени приходи омогућавају криминалцима да развију своју политичку и економску моћ и то на рачун поштених грађана и легитимног пословања. Земље које на адекватан начин не решавају питање прања новца су установиле да су званичници у тим земљама такође подложни корупцији, те да ради тога долази до потпуног прекида легитимних међународних инвестиција. Према томе, програми за борбу против прања новца представљају и више од једноставног средства за спровођење закона, које се користи у случају прихода стечених кривичним радњама. Они представљају суштинске компоненте у процесу заштите демократских институција и економских слобода сваке земље.² Прање новца такође све више постаје међународна активност глобалних размера. Из тог разлога су многе међународне организације успоставиле стандарде, процедуре и препоруке како би решавале овај феномен. Данас се прање новца у већини земаља сматра озбиљним злочином, те је општеприхваћено мишљење да органи власти ризикују да дођу у ситуацију у којој ће их подривати организовани криминал и корупција, уколико немају адекватне законе и процедуре које су усмерене на решавање питања која се тичу спречавања, откривања, истраживања и предузимања законских мера у случајевима прања новца. С обзиром да се такође сматра да финансијско трговање у великој мери има међународни карактер, у примени ових закона треба постојати доследност. Назив прање новца (*Money laundering*) настао у САД-у за време прохибиције (термин за забрану точења алкохола), двадесетих година прошлог века. Моћна криминална друштва приступају производњи, дистрибуцији и кријумчарењу алкохолних пића уз остварење високог екстрапрофита. Оваква друштва да би тзв. Криминалном новцу дали легалитет настоје овако стечен новац показати као легалан приход својих пословних трансакција. У јавним круговима ова појава дефинише се као прање новца. Техника прања новца се успешно развила седамдесетих и осамдесетих година прошлог век. Прање новца представља укључивање новца стеченог незаконитим трансакцијама, или трансакцијама у свој економији у нормалне финансијске и економске токове, под чим се подразумева давање легалитета нелегално стеченој готовини која - најпре уплатом на банкарски рачун прелази у жирални новац, а затим из овог у готовину. Истовремено прање новца подразумева и убацивање у нормалне економске токове новца који потиче од криминалних активности (трговина дрогом и оружјем, кријумчарење, пљачке, организовани криминал, избегавање пореза, корупција итд).³

² Бараћ Слободан, Стакић Будимир, Иваниш Марко. Практикум за банкарство и финансије, Факултет за финансијски менаџмент и осигурање, Београд 2003. стр. 51.

³ Бејаковић Предраг. Прање новца. Финансијска пракса. 1997. вол. 21. бр. 3. стр. 461-466.

Терористички напад на САД 11.септембра 2001. године додали су још једну димензију овом проблему и показали повезаност прања новца и тероризма. Развој технологије континуирано унапређује постојеће начине и стварају нове могућности за конвертовање прљавог новца у различите легалне облике финансијске активе. Прање новца које се одвија уз сарадњу државе, мафије и пословног света, годишња вредност према проценама ММФ-а креће се између 500 млрд и 1.500 млрд долара. Канали прања новца су и коцкарнице, мењачнице, осигуравајућа друштва, златаре, антикварнице, места где се улажу велики износи новца а нису под будним оком надзорних органа.⁴

Новац је врло старо помагало. Свако новац доживљава на другачији начин и није нимало чудно да се та мишљења разликују, поготово у свету различитих култура. Јасно разумевање процеса прања новца једнако тако захтева разумевање природе новца и његове улоге. Новац се најчешће схвата као готовина. У различитим временима, на различитим местима, новац може бити готово све што се може замислити.

Фазе одвијања процеса прања новца

Постоје три основне фазе прања новца, а то су: улагање, прикривање, интеграција.

Фаза улагања у којој се новац, односно готовина настала непосредно од криминалног деловања убацује у финансијске токове. Овај новац улази у финансијски систем на начин којим се избегава откривање његовог порекла од стране банке или законодавних органа. У фази улагања средства из криминалне делатности улажу се у финансијски систем или се инвестирају у некретности и покретне ствари. Главни је циљ убацити новац у финансијске токове или га пребацити изван земље. Притом перачи новца излажу своју зараду, стога је та фаза с обзиром на могућност детекције прљавог новца најважнија. Без обзира на то да ли се појављује новац који произилази из криминалних активности у облику готовине или не, фаза улагања најопаснија је за криминалца. Тада још постоји директна веза између новца и криминалца. Од тог тренутка новац више није готовина већ се претвара у бројке на папиру или на екрану.⁵ Фаза прикривања позната је под називом орлемењивање, али се назива и претресањем или мешањем. У фази оплемењивања перачи бројним трансакцијама почињу прикривати траг правог извора новца. Легалним трансакцијама пребацују новац на рачунима у земљи и иностранству те мењају његов облик, управо ради отежавања праћења његовог тока. У тој се фази велику улогу имају Off shore компаније. Off shore компанија је страна компанија (правно лице) која не обавља или не сме да обавља производну или трговинску делатност у држави у којој је регистрована.⁶ Канали прања новца су и коцкарнице, мењачнице, осигуравају-

⁴ Пејановић Радован. Корупција као друштвено- економски феномен, Гласник Антрополошког друштва Србије. 2012. Бр. 47, стр. 232.

⁵ Roger Classens, Спречавање прања новца, Удружење банака Србије, Београд, 2006. стр. 170.

⁶ Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Сл. Гл. Републике Србије, бр. 20/2009, 72/2009, 91/2010 и 139/2014. Чл. 3 ст. 22

ћа друштва, златаре, антикварнице. Управо је то разлог због кога би се закони и поцаконски прописи, као и промена овлаштене особе и службеника који раде непосредно с клијентима, требали базирати на предузимању мера дубинске анализе странке односно на прикупљању података о сврси и предвиђеној природи пословног односа, као и о сталном прањењу пословног односа и трансакција. Надаље, врло је важно утврдити идентитет стварног власника, као и предузети све потребне мере овисно о ризику и врсти странке, пословног односа, производа или трансакције. Сама природа оплемењивања омогућује проналазак одређених обележја која упућују на могуће прање новца. То су финансијске трансакције које немају логичног оправдања и настају искључиво ради трансакције саме, те ради честе куповине и продаје добара, посебно уз хонораре и провизије саветницима. То могу бити и рачуни који су створени од много мањих рачуна, од рачуна међу којима не постоји веза, као и недостатак интереса у губитке приликом улагања, трошкова банке или накнаде саветника. Перач новца заинтересован је само за профит као секундарни циљ, прикривање правог извора новца једини је мотив. Фаза интеграције, перачи интегришу своја средства у економију и финансијски систем те их мешају са допуштеним средствима, чиме отежавају детекцију правог извора новца. Завршна фаза процеса прања новца заправо је интеграција незаконитих средстава која су постала законита и која су успешно уроњена и положена у финансијски систем. Та се фаза понекад зове фазом сушења односно центрифугирања. Прање новца је комплексан систем који се развија, примењују се нове технике, а перачи се све више усавршавају. Криминалци се скривају иза компликованих трансакција које обухватају међународне трансфере, уситњавају трансакцију на мање износе или трансформишу на рачуне већег броја особа, мењају облик новца, а при свему томе користе се и саветима врхунских банкарских стручњака, брокера, инвестицијских банкара, рачуновођа, консултантских кућа, јавних службеника и адвоката. Процес прања новца никада не престаје: без обзира на то колико је фаза прљави новац прошао и колико су облика незаконита средства променила, таква средства никада неће бити чиста у очима закона.⁷

Дефиниције прања новца и међународни прописи

У држави Washington је 1986. год. донет Закон о прању новца, који је строго кажњавао свако непријављивање готовинских новчаних трансакција већих од 10.000 долара. Иначе, у литератури се спомиње да је израз „прање“ промовисао лондонски „The Guardian“ пре више деценија. Почетком 1980–их година споменути израз налазимо и у документима Већа Европе.⁸

У борби против прања новца и финансирања тероризма, посебно важну улогу има FATF (Financial Action Task Force)⁹ Постоји много различитих дефи-

⁷ Лабудовић – Станковић Јасмина. Прање новца са освртом на осигурање. Европска ревија за право осигурања, 2013. вол. 12. Бр. 3. стр. 57.

⁸ Љотић Ж. Бранко. Ревизија- теорија и пракса, Београд, 2002. стр. 15.

⁹ FATF је међународно тело које има чланове из целог света и чији је циљ развој и унапређење интерних и међународних стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Ово тело је формирано 1989. год.

ниција прања новца. Већина конвенција садрже дефиниције прања новца. У литератури се појављују различите дефиниције прања новца, од којих неке наводимо: Прање новца свака је техника усмерена на претварање непоштено и незаконито стеченог прихода тако да се чини као поштена и законита зарада.¹⁰ Прање новца означава активност усмерену на прикупљање непоштено или незаконито стечених прихода путем допуштених послова.¹¹ Прање новца можемо најкраће дефинисати као претварање илегално остварене добити у привиднолегалну.¹² Прање новца је финансијска трансакција створена за промицање одређених незаконитих активности или за прикривање добити из незаконитих делатности.¹³ Термин прање новца односи се на промену облика незаконито стеченог новца тако да изгледа легалан. Осим тога, то је прикривање незаконитог извора прихода или његово кориштење.¹⁴ Традиционално се прањем новца сматра (одвојено од осталог) чишћење прљавог новца произашлог из незаконитих активности које су у колективној свести вероватно повезане с продајом дроге.¹⁵

С обзиром да је у свету препознато колики проблем представља организовани криминал, као и прање новца, међународна заједница је донела низ конвенција, препорука и смерница, неке од њих ћемо поменути: Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних ствари (Беч, 1988.), којом се разматра проблем и одређују начини борбе против наркотика одузимање профита стечених од незаконите производње и промета наркотицима, те промовише међународна сарадња држава чланица. Бечка је конвенција важна, јер је то први документ којим се кажњава прање новца, иако се кажњавање односи само на ограничени број предикатних дела (Конвенција се односи само на промет дроге), односно дела из којих заправо произилази прљави новац.¹⁶

У сталном раду на препознавању криминала, прања новца и финансирања тероризма, те њиховом спречавању, Веће Европе унапређује и ревидира директиве.

Конвенција о прању, трагању, привременом одузимању и одузимању прихода стеченог казним делом те о финансирању тероризма, прописује обавезу оснивања (Financial Intelligence Unit -FIU) и приступ информацијама који је истоветан захтеву FATF-a (Financial Action Task Force). Прописује мо-

¹⁰ Хершак Г.Б. Борба против организованог криминала и прања новца. Полиција и Сигурност, Загреб, 1995. стр. 741

¹¹ Вукелић Гордана, Преваре и форензика. Конференција о безбедности информација БИСЕЦ. Универзитет Метрополитан. стр. 49.

¹² Новоселец Петар, Криминално – политичко значење и правно уређење прања новца, Економски факултет, Београд, 1996. стр. 41.

¹³ DeGabrielle, С., Међународни напори Сједињених Америчких Држава у борби против прања новца. Хрватски Летопис за казнено право и праксу, вол. 8, бр. 2, стр. 192.

¹⁴ Roger Classens, Спречавање прања новца, Удружење банака Србије, Београд, 2006. стр. 171.

¹⁵ Lilley, P. Dirty Dealing: The Untold Truth About Global Money Laundering, Kogan Page, London, str. 61.

¹⁶ Лабудовић – Станковић Јасмина. Прање новца са освртом на осигурање. Европска ревија за право осигурања, 2013. вол. 12. Бр. 3. стр. 55.

гућност одлагања обављања домаћих сумњивих трансакција и међународна сарадња у вези с одлагањем (одлагање може захтевати FIU или друго највише тело када постоји сумња да је трансакција повезана с прањем новца или финансирањем тероризма, а ради анализе трансакције и потврђивања сумње). Прописује сарадњу између FIU ради прикупљања, анализе или истраживања релевантних информација о било којој чињеници која би могла упућивати на прање новца или финансирање тероризма. FIU мора сарађивати без обзира на свој унутрашњи статус. Прописује да FIU може одбити захтев за доставом података ако би тражена информација могла омести казнену истрагу која се спроводи у земљи којој је захтев упућен, када би откривање информације било у несразмеру с легитимним интересима неке физичке или правне особе или на неки други начин не би било у складу с темељним начелима домаћег права у тој земљи. Свако одбијање мора бити примерено образложено. Потребно је да државе оснују FIU који ће деловати као државно средиште за примање (и ако је допуштено, захтевање), анализу и прослеђивање обавештења о сумњивим трансакцијама и осталих података који се односе на могуће прање новца или финансирање тероризма. FIU мора имати редован приступ, директно или индиректно, финансијским административним и сигурносним подацима тела за спровођење закона који су му потребни за уредно извршавање својих задатака, укључујући анализу сумњивих трансакција. FIU су међусобно, према властитој процени или на захтев, дужне размењивати све доступне информације у вези са финансијским трансакцијама везаним за прање новца или финансирање тероризма и у то укљученим физичким и правним особама које би могле бити важне. Сваки захтев мора бити пропраћен сажетим приказом битних чињеница. За доставу података трећим странама потребна је претходна сагласност FIU од којег подаци потичу. Препорука групе за финансијску акцију као тела за спровођење мера против прања новца развијених земаља света, од којих вреди истаћи проширивање круга обвезника на нефинансијске институције, идентификацију стварног власника, предузимање мера дубинске анализе, повратну информацију, извештавање, надзор и регулацију сумњивих трансакција те међународну сарадњу.¹⁷

Директивом Већа ЕУ 1991/308/ЕЕЗ, дефинисано је прање новца у оквиру кривичних дела повезаних са дрогом. Директива 2001/97/ЕС проширила је подручје примене Директиве 91/308/ЕЕЗ у односу на кривична дела, те у односу на распон професија и делатности на које се односи. Стручна скупштина за финансијско деловање (FATF) ревидирала је своје препоруке 2003. год. како би обухватиле финансирање тероризма и пружиле више детаљних захтева повезаних са идентификацијом и провером странке, ситуацијама где виши ризик од прања новца или финансирања тероризма може оправдати појачане мере и ситуацијама у којима смањен ризик може оправдати мање строге контроле. Те промене одражавале су се у Директиви 2005/60/ЕЗ Европског парламента и Већа и Директиви Комисије 2006/70/ЕЗ. Њима се прописује идентификација

¹⁷ Condemni M., De Pasquale, F. International profiles of the activity to pre-vent and combat money laundering. Zagreb

странке, дубинска анализа, верификација и надзор клијента - стварних власника, лимити кориштења готовине, препознавање повезаних, нелогичних и сумњивих трансакција, обавеза извештавања, забрана објављивања информација, максимална заштита службеника финансијских институција од одговорности због одавања информација, оспособљавање особља и управљање ризицима, вођење евиденције и статистике, напор и санкције, Уредба 1781/2006 прописује обавезу да информације о налогодавцу прате трансфер новца ради спречавања, истраживања и откривања прања новца те финансирања тероризма. Ради примене Специјалне препоруке FATF-а, којој је циљ побољшање транспарентности свих врста пребацивања новца електронским путем унутар земље и међу државама, олакшавајући при томе телима за спровођење закона да следе електронски пренос новца који спроводе криминалци и терористи. Уредбом се прописује обавеза институција које спроводе трансакцију да уз сваки електронски пренос новца морају бити наведене потпуне информације о особи која је дала налог, односно њено име, адреса и број рачуна. Даље, Уредба прописује обавезу верификације свих прикупљених података о налогодавцу на темљу докумената, података или информација доступних из поузданих и независних извора. Ради прикупљања података о налогодавцу прописује се поступање институција које спроводе трансакцију, посредника при њиховом спровођењу и оних које такве трансакције примају, као и процена ризика те обавеза обавештавања FIU о сумњивим трансакцијама. Међународни прописи регулишу спречавање прања новца и финансирање тероризма укључујући правни, финансијски и надзорни аспект. Вођене основном идејом да прање новца и финансирање тероризма мора бити забрањено, међународне конвенције, смернице и препоруке прописују одузимање профита из свих незаконитих делатности, начин спровођења мера и радњи ради квалитетне идентификације и обавештавања финансијско-обавештајне јединице, размену података са другим државама и међународну правну помоћ. У јуну 2015. год. донета је нова Директива о спречавању кориштења финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма којом се врше измене Уредбе 648/2012 ЕУ, а стављају се ван снаге Директиве 2005/60/ЕЗ Европског парламента и Већа и Директива Комисије 2006/70/ЕЗ. Такође је у јуну 2015. год ступила на снагу Уредба ЕУ 2015/847 Европског парламента и Већа о информацијама које су приложене преносу новчаних средстава и о стављању ван снаге Уредбе 1781/2006. Државе чланице имају обавезу да донесу законе и друге прописе потребне за усклађивање са Директивом 2015/849 до јуна 2017. године.¹⁸ Препорука 2011/16/ЕУ FATF-а Електронски пренос новца: Државе треба да предузму мере које од финансијских институција, укључујући службе за пренос и дознаку новца, захтевају да примене тачне и ваљане, непобитне податке о пошиљаоцу (име, адресу и број рачуна) о преносима средстава и повезаним послатим порукама, при чему подаци требају остати уз пренос или повезано поруку током проласка кроз ланац плаћања. Државе треба да предузму мере које ће осигурати да финансијске институције, укључујући службе за пренос и дозна-

¹⁸ Преузето са: www.uvra.net/stranica/pruzmite/prevod-iv-direktive

ку новца, спроводе појачану контролу и надзор сумњивих активности преноса средстава које не садрже потпуне податке о пошиљаоцу (име, адресу и број рачуна).¹⁹ Прање новца има широк спектар повратних ефеката на економске, политичке и социјалне структуре сваке земље. Најзначајније последице прања новца су: опадање пословања легалног приватног сектора; утицај на девизне курсеве и каматне стопе; економски поремећаји и нестабилност, смањење државних прихода и слабљење контроле економске политике; угрожавање програма реформи или приватизације; опадање репутације земље.²⁰ Учесници прања новца користе посебно одређене компаније, да би раздвојили средства стечена по основу криминалних активности од процеса прикривања нелегално остварене добити, Пошто ове компаније располажу великим износима новца, оне су у могућности да своје производе и услуге нуде по ценама које су испод тржишних. У неким случајевима ове компаније утврђују цене које су испод произвођачких и зато су конкурентније у односу на остале компаније које легално послују и прибављају средства на финансијским тржиштима. Услед тог долази до опадања легалних пословних активности приватног сектора. Учесници прања новца више реинвестирају средства тамо где очекују да неће бити откривено његово прво порекло, а не у активности са већим стопама повећања. Последице тога могу бити смањење монетарне стабилности због неадекватно додавање средстава; неочекиване промене у тражњи новца; повећана нестабилност девизних курсева, каматних стопа и међународних токова капитала; услед чега је тешко спроводити ефикасну економску политику. Веома често прање новца, нарочито код земаља у развоју доводи до смањења прихода буџета по основу пореза, јер оне жавају његову наплату и због тога слаби утицај државе на вођење економске политике.²¹ За повезивање са трансакцијама прања новца државе могу бити изложене ризику опадања репутације. Пошто прање новца и остале противзаконите активности смањују поверење у финансијска тржишта и економски систем, може доћи до слабљења економског раста земље. Битно је одговарајућим мерама онемогућити да финансијски систем буде кориштен за прање прљавог новца. Централна банка треба да утврди регулативу и врши супервизију банака да би спречила и открила прање новца. Овом регулативом потребно је прописати мере за банке и финансијске институције које укључују обавезу извештавања надзорних органа уколико постоји сумња у вези порекла новца; примену одговарајућих санкција; строга правила код издавања лиценци банкама и финансијским институцијама. Заједно са удружењем банака, централна банка треба да одреди правила банкарске праксе против прања новца; мере за процену, праћење и контролу клијената; утврди лимите за износе трансакција и конверзија у инострану валуту за појединце; обавезе банке да одреди одговорне за напор у вези прања новца; и обезбеди

¹⁹ Преузето са:

www.mfin.hr/hr/eu-zakonodavstvo-s-podrucja-sprecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma

²⁰ Ђорђевић Ж. Драган, Љутић Ж. Ивана. Корпоративна одговорност и превенција прања новца. Економија: теорија и пракса, вол. 8, бр. 4, стр. 1-10

²¹ Ђекић М. Д. Привредни криминал и начин спречавања финансијске безбедности. Техника, 2016. вол. 71, бр. 5, стр. 782-786.

обуку запослених о техникама против прања новца. За банкарски сектор је важно да систем управљања ризиком и структура корпоративног управљања буду добро организовани и прилагођени да омогуће превенцију, односно борбу против уласка прљавог новца у финансијски систем. Поред локалне сарадње између централне банке и банкарског сектора, неопходно је развијати међународну сарадњу у борби против прања новца.²²

Спречавање процеса прања новца

Веома је важно одговарајућим мерама онемогућити да финансијски систем буде кориштен за прање прљавог новца. За банкарски сектор је важно да систем управљања ризиком и структура корпоративног управљања буду добро организовани и прилагођени да омогуће превенцију, односно борбу против уласка прљавог новца у финансијски систем. Поред локалне сарадње између централне банке и банкарског сектора, неопходно је развијати међународну сарадњу у борби против прања новца. Улогу главног фактора у утврђивању случајева нелегалних трансакција су финансијске институције због њихове јединствене улоге у платном систему у прикупљању и трансферу финансијских средстава. Врло је тешко (вероватно и немогуће) дати свеобухватне препоруке банкама за потпуно успешно супротстављање прању новца. У литератури се наводи неколико препорука: Упознајете своју странку: банке треба да се потруде да сазнају идентитет своје странке и да имају одговарајуће начине провере порекла њихових средстава; послујете у складу са прописима: руководство банке треба осигурати да се пословање одвија у складу са високим моралним стандардима, да се поштују закони и одговарајућа регулатива да се неоствари услуга ако постоје оправдани разлози ако је реч о прању новца; сарађујте са надлежним телима за спречавање противзаконитих радњи: банка у свим сумњивим случајевима прања новца треба у потпуности сарађивати са надлежним телима и предузимати одговарајуће мере прописане законом; посветите пажњу оспособљавања и информисању запослених: сви запослени у банци треба да буду добро обавештени о прихваћеној политици банке, доследно спроводити одлуке о обавезном утврђивању правног идентитета странке и вођењу одговарајуће документације о рачунима, које треба чувати најмање пет година како би се по потреби могао успешно утврдити редослед појединачних трансакција.²³

Сведоци смо великог проблема, у смислу прања новца и финансирања тероризма. Овај проблем присутан је у целом свету, па захтева и глобална решења. Иако је прање новца светски проблем, постоје значајне разлике између појединих земаља. Међународно прање новца темељи се на разликама финансијских и банковних одредби у законодавствима појединих земаља. Због тога

²² Бејаковић Предраг, Прање новца, Финансијска пракса. 1997. вол. 21, бр. 3, стр. 461-466

²³ Раковић Милена. Финансије и Финансијско право, Правни факултет, Центар за публикације Бања Лука, 2007. стр. 256.

је нужно што је више могуће смањити те разлике, ако се већ оне не могу у потпуности отклонити. Такође, важно је проналажење нових законских решења у борби против прања новца, а посебно у данашње време, неопходно је пронаћи начин на који би се државе бориле са тероризмом, односно финансирањем тероризма. У успешном спречавању прања новца вероватно је најбитнији даљи развој међународне сарадње уз кориштење модерних и успешних метода. Иначе ће сви појединачни напори донети слабе резултате и проузроковати велике трошкове.

Закључак

Корупција, организовани криминал, финансијска превара, шверц и мито су алтернативни начини илегалног стицања прихода који након легализовања и прања тако стеченог капитала директно омогућују криминализованом кругу људи да остваре економску моћ и јак утицај на политику, а на рачун друштва и легитимног пословања већине привредних субјеката. Прање новца означава активности усмерене ка легализацији новца стеченог бављењем криминалним делатностима. Учесници у прању новца користе најразноврсније финансијске трансакције како би прикрили право порекло новца, и тако га учинили легалним средством промета на тржишту новца, што им осигурава нормалну употребу тог новца у пословним односима у којим пласирају свој капитал. Феномен прања новца је претећа појава криминалних делатности те је присутан у развијеним земљама, земљама транзиције и неразвијеним земљама. Испољава се кроз различите форме и врши на различите начине. Перачи новца стално усавршавају и изналазе нове методе и начине, тако да се појавни облици прања новца усавршавају упоредо са напретком технике и технологије уз развој финансијских и економских односа на међународном плану. Један од најраширенијих облика прања новца врши се у склопу организованог криминалитета где се успоставља чврста веза између појединих државних институција и државних тела и саме криминалне организације. Државне институције њихови запослени свесно злоупотребљавају свој положај, функцију, моћ, углед уз високе рефундације у циљу легализације прљаво стеченог новца. Упоредо, криминалне организације настоје да, кроз брзе маневарске трансакције, легализују прљаво стечен новац. Под термином прања новца подразумевамо све активности решавања, претварања или чишћења криминалног новца и његову трансформацију у регуларне новчане токове или имовину. Елиминисање и спречавање прања новца није само борба против органа директног криминала већ настојање да се очува интегритет финансијског система, финансијских установа у глобалу и легалност пословања привредних субјеката.

Литература:

1. Barać Slobodan, Stakić Budimir, Ivaniš Marko. Praktikum za bankarstvo i finansije, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd 2003.
2. Bejaković Predrag. Pranje novca. Finansijska praksa. 1997. vol. 21. br. 3. str. 461-466
3. Vukelić Gordana, Prevare i forenzika. Konferencija o bezbednosti informacija BISEC. Univerzitet Metropolitan.
4. DeGabrielle, C., Međunarodni naponi Sjedinjenih Američkih Država u borbi protiv pranja novca. Hrvatski Ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, br. 2, str. 192.-202.
5. Đekić M. D. Privredni kriminal i način sprečavanja finansijske bezbednosti. Tehnika, 2016. vol. 71, br. 5, str. 782-786.
6. Đorđević Ž. Dragan, Ljutić Ž. Ivana. Korporativna odgovornost i prevencija pranja novca. Ekonomija: teorija i praksa, vol. 8, br. 4, str. 1-10
7. Labudović – Stanković Jasmina. Pranje novca sa osvrtom na osiguranje. Evropska revija za pravo osiguranja, 2013. vol. 12. Br. 3. Str. 54- 65
8. Lilley, P. Dirty Dealing: The Untold Truth About Global Money Laundering, Kogan Page, London
9. Ljotić Ž. Branko. Revizija- teorija i praksa, Beograd, 2002.
10. Novoselec Petar, Kriminalno – političko značenje i pravno uređenje pranja novca, Ekonomski fakultet, Beograd, 1996.
11. Pejanović Radovan. Korupcija kao društveno- ekonomski fenomen, Glasnik Antropološkog društva Srbije. 2012. Br. 47, str. 229-238
12. Raković Milena. Finansije i Finansijsko pravo, Pravni fakultet, Centar za publikacije Banja Luka, 2007.
13. Roger Classens, Sprečavanje pranja novca, Udruženje banaka Srbije, Beograd, 2006. str. 169-172.
14. Heršak G.B. Borba protiv organiziranog kriminala i pranja novca. Policija i Sigurnost, Zagreb, 1995.
15. Conde mi M., De Pasquale, F. International profiles of the activity to pre-vent and combat money laudering. Zagreb
16. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, Sl. Gl. Republike Srbije, br. 20/2009, 72/2009, 91/2010 i 139/2014
17. www.uvra.net/stranica/pruzmite/prevod-iv-direktive
18. www.mfin.hr/hr/eu-zakonodavstvo-s-podrucja-sprecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma

MONEY LAUNDERING AS A DERIVATIVE FROM OF CRIMINAL

Summary: This paper presents a system of prevention of money laundering and terrorist financing. It defines the basic concepts, principles and analyzes the fundamentals of international regulations. Infiltration of dirty money is a serious problem for national economies. Purchase of shares and real estate, founding of "dirty investment funds" and using banking system for depositing such funds is a danger to credibility of the whole country and especially for the safety of financial and banking system. Money launderers constantly find new ways to make use of new, non-financial channels and expand their operations on the real estate, artworks and insurance. Therefore, it is necessary to continue with monitoring European decisions and recommendations, to strive for further improvement of the law and modernization of systems and adopt new regulations harmonized with international standards, particularly with guideline 2005/60 EC, 2006/70/EC, 2015/849/EC.

Key words: money laundering, terrorist financing, prevention, harmonization with international standards, conducting due diligence measures, notification on suspicious transactions